

УДК 338.48:327:913](100)

Бейдик Олександр Олексійович,
доктор географічних наук, професор

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, Київ, Україна,
e-mail: beydik@mail.ru

Корома Наталія Степанівна,
кандидат географічних наук

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, Київ, Україна,
e-mail: geo.nkoroma@gmail.com

Сировець Сергій Юрійович,
кандидат географічних наук, доцент

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, Київ, Україна,
e-mail: lgtinfo@ukr.net

СВІТОВИЙ ТУРИСТСЬКИЙ РУХ: СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗАГРОЗ

Мета. Враховуючи геополітичні чинники дати аналіз сучасного розвитку туристської індустрії (стан світового туризму, тенденції та перспективи його розвитку в розрізі головних туристських регіонів), виявити спільні риси та відмінності в туристській політиці країн – лідерів туризму.

Методика. Використані аналітичний, синтетичний, дедуктивний, індуктивний, статистичний, монографічний, порівняльно-географічний методи.

Результати. Проаналізований стан розвитку світового туризму (дані 2013 року як відносно стабільного в контексті геополітичних загроз), виявлено його основні тенденції та закономірності, лімітуючи та стимулюючи чинники, сформульовано головні висновки та пропозиції.

Наукова новизна. Узагальнена статистика діяльності світової туріндустрії, виявлені її тенденції, закономірності, тренди, висвітлено основні геополітичні загрози, суспільно-географічні чинники функціонування туристської субгалузі.

Практична значимість. Матеріали публікації, висновки можуть бути використані та використовуються в навчальному процесі ВНЗ, що здійснюють підготовку кадрів для національної туріндустрії, практичній діяльності турпідприємств, для популяризації суспільної географії та туризму.

Ключові слова: туристський регіон, турпотоки, геополітичні загрози, геополітична ситуація, туріндустрія, регіон, тенденції, перспективи.

УДК 338.48:327:913](100)

Бейдык Александр Алексеевич,
доктор географических наук, профессор

Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко, Киев, Украина,
e-mail: beydik@mail.ru

Корома Наталья Степановна,
кандидат географических наук

Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко, Киев, Украина,
e-mail: geo.nkoroma@gmail.com

Сыровец Сергей Юрьевич,
кандидат географических наук, доцент

Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко, Киев, Украина,
e-mail: lgtinfo@ukr.net

МИРОВОЕ ТУРИСТСКОЕ ДВИЖЕНИЕ: СОСТОЯНИЕ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ УГРОЗ

Цель. С учетом геополитических факторов дать анализ современного развития туристской индустрии (состояние мирового туризма, тенденции и перспективы его развития в разрезе главных туристских регионов), выявить общие черты и различия в туристской политике стран – лидеров туризма.

Методика. Используются аналитический, синтетический, дедуктивный, индуктивный, статистический, монографический, сравнительно-географический методы.

Результаты. Проанализировано состояние развития мирового туризма (данные 2013 года как относительно стабильного в контексте геополитических угроз), выявлены его основные тенденции и закономерности, лимитирующие и стимулирующие факторы, сформулированы основные выводы и предложения.

Научная новизна. Обобщена статистика мировой туристской индустрии, выявлены ее тенденции, закономерности, тренды, основные геополитические угрозы, общественно-географические факторы функционирования туристской суботрасли.

Практическая значимость. Материалы публикации, выводы и предложения могут быть использованы и используются в учебном процессе вузов, осуществляющих подготовку кадров для национальной туристской индустрии, в практической деятельности турпредприятий, для популяризации общественной географии и туризма.

Ключевые слова: туристский регион, турпотоки, геополитические угрозы, геополитическая ситуация, туристская индустрия, регион, тенденции, перспективы.

UDC 338.48:327:913](100)

Beidyk Oleksandr Oleksiiovych,
Doctor of Geography Sciences, Professor
Koroma Nataliya Stepanivna,
Candidate of Geography Sciences
Syrovetz Serhii Yuriiovych,
Candidate of Geography Sciences,
Associate Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine, e-mail: beydik@mail.ru
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine, e-mail: geo.nkoroma@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine, e-mail: lgtinfo@ukr.net

TOURIST WORLD MOVEMENT: STATE, TRENDS AND PROSPECTS IN THE CONTEXT OF CURRENT GEOPOLITICAL MENACES

Goal. Considering the geopolitical factors the analysis of the modern development of the tourism industry (the state of global tourism trends and prospects of its development in the context of the main tourism regions) to identify similarities and differences in the tourism policies of countries - the leaders of tourism - is given.

Method. The analytical, synthetic, deductive, inductive, statistical, monographic, comparative geographical methods were used.

Results. The state of the development of the global tourism (2013 data as relatively stable year in the context of geopolitical menaces) was analyzed; its trends and patterns, limiting and stimulating factors were revealed; the main conclusions and suggestions were formulated.

Scientific novelty. Statistics of the global tourism industry was generalized, its trends, patterns were found, the main geopolitical menaces, socio-geographical factors of operating of tourism subindustry were explained.

The practical significance. Materials of the article can be used in the learning practice of universities in Ukraine who are preparing personnel for national tourism industry, in practical activities of tourism enterprises and to promote human geography and tourism.

Key words: tourism region, tourist flow, geopolitical menaces, geopolitical situation, tourism industry, region, trends, prospects.

Постановка проблеми. Сучасний туристський рух, його причини та наслідки, внутрішні та зовнішні чинники розвитку були та залишаються одним із основних джерел грошових надходжень як в іноземній, так і в національній валюті для економік багатьох країн світу. Для ряду держав (Іспанія, Франція, Греція, Домініканська республіка, Монако, Мальдіви) туризм залишається одним з основних чинників зайнятості населення та інвалютних надходжень. Об'єктом аналізу стану світової туристської індустрії був обраний 2013 рік як один з останніх відносно стабільних періодів життя світової спільноти, адже, як показав подальший історичний хід, 2014-2017 роки характеризувалися суттєвою суспільно-політичною та економічною нестабільністю (Схід та Південь України, Близький Схід, Сирія, Ірак, Лівія, Південний Ємен, Венесуела). Туристська галузь є однією з ключових галузей світової економіки, що підтверджується як значними інвестиціями в туризм, так і щорічним виникненням нових туристських напрямів. Крім того, туристська сфера є рушійною силою соціально-економічного прогресу (доходи від експорту, створення нових робочих місць і підприємств, розвиток інфраструктури). Туризм продовжує розширюватись і диверсифікуватись (виникнення нових видів туризму), перетворюючись в один із провідних секторів світової економіки.

Незважаючи на періодичні геополітичні потрясіння, що відбуваються в світі, міжнародні туристські поїздки показали практично безперервне зростання світового туризму: з 25 мільйонів в 1950 р. до 278 млн. у 1980 р., з 528 млн. в 1995 р. до 1,1 млрд. у 2013 р. В період 2010-2030 рр. міжнародні туристські прибуття в усьому світі збільшуватимуться щорічно на 3,3%. Згідно прогнозу ВТО до 2030 р. кількість туристів досягне 1,8 млрд. У цей же період в країнах, що розвиваються, кількість в'їзних туристів щорічно збільшуватиметься на 4,4 %, а у країнах з розвинутою економікою – на 2,2%.

Частка туристичного ринку країн, що розвиваються зросла з 30% в 1980 р. до 47% в 2013 р. (очікується, що ця частка досягне 57% до 2030 р., що еквівалентно 1 млрд. міжнародних туристських прибуттів).

Аналіз досліджень та публікацій. Економічні та суспільно-політичні аспекти розвитку світового туризму були та залишаються предметом досліджень ряду провідних фахівців – як вітчизняних, так і зарубіжних (роботи М.С. Мироненка, П.М. Зачиняєва, М.С. Фальковича, В.О. Квартальнова, А.Ю. Парфінєнка, М.Б. Біржакова, О.О. Любіцевої, М.П. Мальської, І.Г. Смирнова) [1-10]. Крім того, суттєвим джерелом інформації виступають електронні джерела сайту ВТО [11-13].

Мета статті – висвітлити стан та тенденції розвитку міжнародного туризму на основі показників 2013 р. як одного з найбільш стабільних

періодів розвитку світогосподарської системи в контексті існуючих геополітичних загроз (війни, військові конфлікти, теракти).

Виклад основного матеріалу. Динамізм розвитку туризму у новому тисячолітті потребує глибокого осмислення і постійного аналізу, узагальнення тенденцій, що виникають не лише у «світі подорожей», а й у «світі геополітики». Поряд з прагненням до пізнання нового, до зближення людей різних соціальних та релігійних категорій, людина має відчувати себе в безпеці протягом поїздки. Глобалізація на фоні позитивних досягнень, викликала і негативні наслідки, які прямо чи опосередковано впливають на розвиток туризму в тій чи іншій країні. Зокрема, йдеться про екологічні загрози (деградація екосистем, техногенні аварії і катастрофи в районах традиційної рекреації), гуманітарні загрози (спалахи захворювань, голод та епідемії) і, найбільш несприятливі для розвитку туризму, геополітичні загрози (війни, політичні конфлікти, терористичні акти, територіальні суперечки). Останні є прямим бар'єром для розвитку туризму в країнах – як конфліктуючих, так і сусідніх. Тривала дестабілізація часто призводить до суттєвої руйнації індустрії туризму (Сирія, Ліван, Єгипет, Індія, Кенія, Перу, ПАР, Філіппіни, Туреччина, Афганістан, республіки колишньої Югославії, Ірак, Ізраїль). Окремі прояви насильства та релігійного екстремізму створюють середовище постійної напруженості та невизначеності у туристській індустрії, що призводить до дестабілізації і перерозподілу турпотоків в бік більш спокійних країн.

Війни в Іраку, Афганістані, конфлікти у Македонії та Південній Сербії, палестино-ізраїльський конфлікт, російсько-грузинська війна, громадянські війни у Лівії та Сирії (з 2011 р.), війна на сході України (з 2014 р.), військова операція проти «Ісламської держави» - це далеко не повний перелік зіткнень, що відбуваються на політичній та релігійній основі. Наскільки вражаюче–руйнівним може бути вплив геополітики на найвеличніші творіння цивілізації демонструють події в Афганістані (розстріл талібами безцінних статуй доісламської доби в урочищі Баміан), Сирії (знищення давнього полісу Пальміра), Малі (руйнація Тімбукту). Можна пригадати ще сотні інших прикладів знищення культурного надбання країн в результаті бойових дій та військових конфліктів. Але, якщо територію війни або військового конфлікту турист ще може зорієнтуватися до подорожі, то теракт має інший вимір і причини. Основна його характеристика – це неможливість його передбачити. Залишається лише аналізувати частоту їх здійснення в конкретній країні. На жаль, в переліку країн, де були здійснені найбільші теракти ХХІ ст., перебуває ряд світових туристських лідерів з туризму (США, Франція, Великобританія, Туреччина та ін.) (табл. 1.). Наведені в таблиці приклади наймасштабніших за людськими та матеріальними втратами терактів охоплюють далеко не всі країни, які відчули на собі наслідки терористичних актів і нині всі вони належать до терористично-потенційних, що утримує певну частину латентних туристів від подорожей як з цих країн, так і до них.

Таблиця 1.

Найбільші теракти XXI століття

<i>Країна, що потерпіла від теракту</i>	<i>Місце здійснення теракту</i>	<i>Дата здійснення теракту</i>	<i>Число жертв теракту</i>	<i>Виконавці теракту</i>
<i>США</i>	Всесвітній торговий центр в Нью-Йорку та будівля Пентагону у Вашингтоні	11 вересня 2001 р.	загинуло близько 3000 людей, під час рятувальної операції загинуло ще понад 300 пожежників і співробітників поліції	терористи з Аль-Каїди.
<i>Індонезія</i>	місто Кута, острів Балі	12 жовтня 2002 р.	загинули 202 людини і більше 300 отримали поранення	азіатська фундаменталістська організація «Джемаа Ісламія», пов'язана з Аль-Каїдою
<i>Росія</i>	музичний театр на Дубровці в Москві	23 жовтня 2002 р.	заручниками терористів стали глядачі, понад 700 осіб, актори і персонал театру, загинуло близько 130 заручників, 41 терорист	група в складі близько 50 озброєних чеченських сепаратистів
<i>Іспанія</i>	теракт у вагонах на трьох вокзалах у Мадриді	11 березня 2004 р.	загинули 192 особи, близько 2000 осіб отримали поранення	ісламські фанатики, пов'язані з Аль-Каїдою, на знак протесту проти участі Іспанії у війні в Іраку
<i>Великобританія</i>	вибух бомби в метро і міському автобусі в Лондоні	7 липня 2005 р.	загинули 52 людини і щонайменше 700 осіб отримали поранення	-
<i>Індія</i>	серії з 10 нападів на два готелі і єврейський культурний центр в Мумбаї	26 - 29 листопада 2008 р.	загинули щонайменше 195 осіб, близько 300 отримали поранення	-
<i>Білорусь</i>	напад на метро в Мінську	11 квітня 2011 р.	загинуло 15 людей і 204 отримали поранення	-
<i>Франція</i>	збройний напад на редакцію сатиричного тижневика «Charlie Hebdo», відомий своїми карикатурами на пророка Мухаммада, Париж	7 січня 2015 р.	загинули 12 осіб, у т. ч. вісім журналістів	-
<i>Туніс</i>	теракт в музеї Бардо	18 березня 2015 р.	загинуло понад 20 людей і 50 отримали поранення	-
<i>Франція</i>	три вибухи та захоплення заручників у театрі «Bataclan» в Парижі і Сен-Дені	13 листопада 2015 р.	загинуло 137 осіб, понад 300 людей отримали поранення	«Ісламська держава»
<i>Туреччина</i>	підрив замінованого автомобіля біля	13 березня 2016 р.	загинули 27 людей, 75 осіб отримали	-

	рейсового автобуса в Анкарі		поранення	
<i>Бельгія</i>	серія з трьох вибухів в брюссельському аеропорту та станції метро Мелбік в Брюсселі	22 березня 2016 р.	загинуло 26 осіб, 146 отримали поранення	
<i>Туреччина</i>	терористичний акт у Міжнародному аеропорту Ататюрк, Стамбул	28 червня 2016 р.	загинули 31 людина, 147 поранено	
<i>Франція</i>	вантажівка врізалася в натовп людей на Англійській набережній під час святкування Дня взяття Бастилії в Ніцці	14 липня 2016 р.	загинули 80 людей, 100 отримали поранення	«Ісламська держава»
<i>Туреччина</i>	вибух на весільній церемонії в місті Газіантеп	20 серпня 2016 р.	загинули 30 людей, близько 94 поранених	Курдистанська політична партія ХДП
<i>Туреччина</i>	терористичний акт в Стамбулі	10 грудня 2016 р.	загинули 38 осіб (30 з них - поліцейські), поранені 166 осіб	

Більшість із перерахованих прикладів збройних суперечок має регіональний характер, але глобалізація «примушує» реагувати на них всю світову індустрію туризму [9]. І не просто реагувати, а ставати співучасником: «автори» терактів «обирають» місцем його здійснення союзників другої сторони – непрямих учасників конфлікту. У всіх міжнародних документах, які стали підсумками нарад з питань міжнародного туризму (Манільська декларація зі світового туризму (1980 р.), Хартія туризму і Кодекс туриста (1985 р.), Гаазька декларація з питань туризму (1989), Монреальська декларація (1996 р.), Глобальний етичний кодекс з туризму (1999 р.) та ін.) вказано на необхідність проведення ефективних заходів щодо безпеки і захисту туристів, формування ефективної політики, спрямованої на гарантування безпеки і захисту туристів та туристських об'єктів. Людина в туристичній подорожі має змогу розраховувати на міжнародно-правовий захист своїх прав і свобод, статус міжнародного гостя.

Міжнародний туризм – 2013: основні тенденції та перспективи розвитку. Для аналізу світової туристської ситуації був обраний 2013 рік як відносно стабільний та позбавлений гучних геополітичних катаклізмів (табл.1). Проведений аналіз показав, що міжнародні туристські в'їзди в 2013 році зросли на 5%, досягнувши рекордних 1,1 млрд. Загальний «зріз» щодо в'їзного туризму віддзеркалюють (рис. 1,2). В Азійсько-Тихоокеанському регіоні, Європі та Африці спостерігалось найбільше зростання кількості в'їзних туристів, відповідно + 6%, + 5%, + 5%. У Північній та Південній Америці частка в'їзних туристів зросла на 3%, а на Близькому Сході цей показник знизився. Надходження від міжнародного туризму у 2013 р. досягли 1 159 млрд. дол. США, а частка в'їзних туристів зросла до 4,5%.

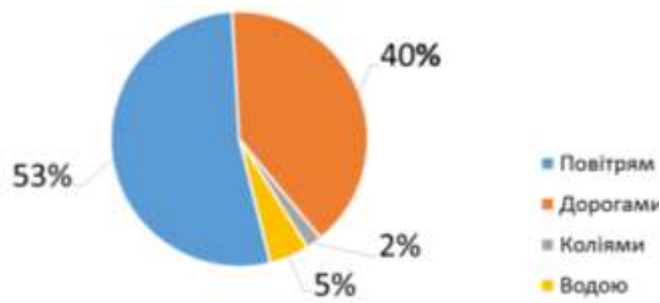

Рис. 1. В'їзний туризм за видами транспорту, 2013 р.

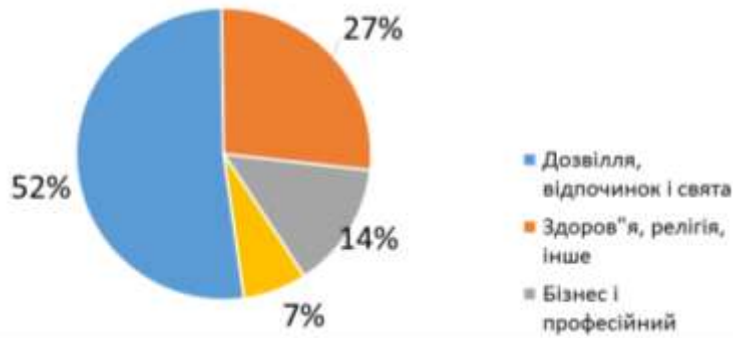

Рис.2. В'їзний туризм за метою поїздки, 2013 р.

Надходження від міжнародного туризму. Відомо, що зростання доходів в туризмі пропорційно зростанню обсягів міжнародних в'їзних туристів. У 2013 р. надходження від міжнародного туризму зросло на 5% (з урахуванням обміну рахунків, коливання курсу та інфляції) і досягли 1,2 трлн. дол. США (близько 900 млрд. євро). Зростання доходів віддзеркалюється в міжнародних туристських прибуттях, що підтверджує щільний зв'язок між цими двома індикаторами міжнародного туризму (зростання виручки до 81 млрд. дол. США). Ситуацію зростання обсягів туристських надходжень в розрізі основних регіонів світу віддзеркалює таблиця 2.

Таблиця 2.

Показники розвитку туризму в розрізі основних регіонів світу

№	Регіон	Частка регіону в світовому доході від туризму, %	Зростання надходжень від туризму, млрд. дол. США, 2013/2012	Дохід від туризму, млрд. дол. США
1	Європа	42	35	489
2	Азійсько-Тихоокеанський	31	30	359
3	Північна і Південна Америка	20	16	229
4	Близький Схід	4	47	34

В 2013 р. на подорожі та рекреацію припадало 52% або 568 млн. чол. всіх міжнародних в'їзних туристів, з них - близько 14% - ділові міжнародні туристи, 27% - «чисті» туристи (релігійний туризм і паломництво, курортно-лікувальний, родинний та ін. туризм, решта туристів щодо мотиву подорожі – не визначена. Найбільшими темпами зростання доходів

від туризму характеризується Азійсько-Тихоокеанський регіон (+8%), за ним ідуть Південна Америка (+6%) та Європа (+4%), в Африці доходи не змінилися, а на Близькому Сході вони зменшилися на 2% в порівнянні з 2012 р.

Міжнародний туристський дохід формується в країні-реципієнті (витрати візних туристів на проживання, харчування, напої, місцевий транспорт, розваги, шопінг та на інші послуги і товари). З макроекономічної точки зору витрати міжнародних відвідувачів вважаються експортом для країни призначення (країні-реципієнта) та імпортом – для країни постійного місця проживання в'їзного туриста. Для багатьох країн туризм є важливим джерелом валютних надходжень, чинником пожвавлення та розвитку економіки (створення нових робочих місць, пошук нових можливостей економічного розвитку).

Крім надходжень в пункти призначення, туризм генерує і доходи від експорту за рахунок міжнародних пасажирських перевезень (надаються нерезидентам). У 2013 р. вартість експорту міжнародних пасажирських перевезень оцінюється в US \$ 218 млрд, в результаті чого загальний обсяг експорту доходів від туризму досяг \$ 1,4 трлн (1,0 трлн євро) або US \$ 3,8 млрд (2,8 млрд євро)/день.

На міжнародний туризм (подорожі та пасажирські перевезення) припадає 29% світового експорту послуг і 6% загального обсягу експорту товарів і послуг. Як світова категорія експорту, туризм посідає п'яте місце за доходами, поступаючись лише доходам від експорту енергоносіїв, продукції хімічної, харчової промисловості та автомобілебудування.

Топ-напрями світового туризму. В 2013 р. відбулися дві суттєві зміни в топ-десятьці рейтингу міжнародних туристських прибуттів і доходів від туризму: Іспанія (61 млн. прибуттів) повернула собі третю позицію, яку вона втратила в 2010 р., Таїланд увійшов в топ-10 рейтингу за прибуттями, посівши 10 місце. При визначенні рейтингу провідних туристських гравців світу, в першу чергу, слід враховувати ва основні показники – міжнародні туристські прибуття і надходження від міжнародного туризму. Слід зазначити, що вісім з десяти провідних напрямів потрапили в обидва списки (прибуття та надходження), незважаючи на ряд відмінностей в термінах перебування, структурі туристського потоку, витратах. Зміни в надходженнях від міжнародного туризму відображають і коливання обмінного курсу між національними валютами і доларом США. Франція продовжує очолювати рейтинг міжнародних туристських прибуттів (83 млн. відвідувачів у 2012 р.) і посідати третю сходинку в рейтингу міжнародних туристичних надходженнях (\$ 56 млрд. 2013 р.). США займає 1 місце в надходженнях з \$ 140 млрд і 2 - за кількістю прибуттів (70 млн. осіб). Іспанія утримує друге місце в Європі за кількістю туристських прибуттів і займає перше місце в Європі за надходженнями в іноземній валюті (60 млрд доларів США), і відновила своє 3-є місце в світі за кількістю прибуттів (61 млн.

осіб). Китай перемістився на 4 місце за кількістю прибуттів (56 млн. осіб) і залишається на 4 місці за надходженнями (\$ 52 млрд. 2013 р.).

Італія не тільки підтвердила, але й посилила 5 місце за туристськими прибуттями (48 млн. відвідувачів) і 6 – в надходженнях від туризму (\$ 44 млрд), а Туреччина, відповідно, посіла 6 та 12 місця. Таїланд піднявся на дві позиції в рейтингу за міжнародними надходженнями (7 місце, - \$ 42 млрд.) та увійшов в топ-10 за прибуттями (10 місце,- 27 млн. осіб). Німеччина і Велика Британія залишилися, відповідно, на 7 і 8 місці за туристськими прибуттями та на 8 і 9 місці – за надходженнями, а Російська Федерація посідає 9 місце за прибуттями. Варто зазначити, що два унікальні китайські анклави (спеціальні адміністративні райони КНР) – Макао та Гонконг за надходженнями від туризму займають 5 і 10 місця відповідно. Огляд розвитку міжнародного туризму за регіонами світу має наступний вигляд:

Європа. Незважаючи на те, що Європа – найбільш популярний серед туристів регіон, міжнародні туристські прибуття в цьому субконтиненті в 2013 р. виросли лише на 5% і склали 563 млн. осіб (52% всіх міжнародних прибуттів) (збільшення на 29 млн. осіб порівняно з 2012 р.). Надходження від туризму виросли на 4% і склали 368 млрд. євро (42% світових туристських надходжень). Найбільше зростання (7%.) було зафіксовано в Центральній і Східній Європі. В ряді країн туристський попит значно збільшився: в Грузії та Білорусі на 15%, Вірменії – на 14%, Казахстані – на 11%, Росії – на 10%, Україні та Польщі на 7% (в останніх двох збільшення пов'язане з Євро-2012). Абсолютне зростання було відмічено в Південній Європі та Середземномор'ї, які у 2013 р. прийняли близько 11 млн. міжнародних туристів (+ 6%). Найбільша кількість прибуттів було відмічено в Іспанії - 61 млн. міжнародних туристів (зростання на 6%). В Греції цей приріст склав 16%, Португалії – 8%, Туреччині – 6% і Хорватії – 6%. Країни Європейської Півночі збільшили кількість туристських прибуттів на 6% (Ісландія – на 20%, Норвегія – на 8%, Великобританія - на 6%). У Західній Європі число міжнародних прибуттів зросло на 4% (у Франції - на 8%, Нідерландах, Швейцарії - на 5%, Німеччині на - 4%, Австрії на – 3%, Бельгія– на 1%.

Азія і Океанія. Цей найбільший за площею регіон світу посів четверте місце за обсягами туристських надходжень (прийнято 248 млн. іноземних туристів, що на 15 мільйонів або 6% більше, ніж в 2012 р.) У 2013 р. доходи від туризму зросли до 359 \$ млрд. що на \$30 млрд. (8%) більше від 2012 р., а кількість прибуттів склала 23%, а надходження - 31% загальносвітових показників. В 2013 р., як і в 2012 р., Південно-Східна Азія була найбільш швидкозростаючим регіоном (зростання склало понад 11%). Відчутне зростання мали Таїланд - 19% (прийнято 27 млн. туристів - на 4 млн. більше, ніж у 2012 р.), М'янма - 42% , Східний Тімор - 52%, Камбоджа - 18%, В'єтнам - 11%, Філіппіни - 10%, Індонезія - 9%. Впевнене зростання (6 %) продемонструвала також Південна Азія. В 2013 р. Шрі-Ланка прийняла на 27% туристів більше, ніж у 2012 р., Мальдіви –

на 17%. Найбільш популярною дестинацією стала Індія (7 млн. прибуттів), продемонструвавши зростання на 4%. У Східній Азії відмічено понад 50 % азійсько-океанійських прибуттів (збільшення на 4 %). Суттєве збільшення продемонстрували Японія - 24%, Тайвань - 10%, Республіка Корея - 9%. В той же час, результати, які демонструють Гонг-Конг - 8%, Макао - 5%, абсолютно не корелюються з рештою території Китаю, де спостерігалось зниження на 4% прибуттів у порівнянні з 2012 р. В Океанії було відмічено зростання на 5% туристських прибуттів, де провідне місце займає Австралія із своїми 6%.

Північна та Південна Америка в 2013 р. прийняли на 5 млн. міжнародних прибуттів більше ніж у 2012 р. (3%), досягнувши 168 млн. туристських прибуттів. Надходження від міжнародного туризму досягли \$ 229 млрд. (у США зростання склало 6%). Регіон зберіг свою частку в загальносвітовому розподілі прибуттів міжнародних туристів (15%), а дохідна частина склала 20%. На Північну Америку припадає 2/3 загальної кількості прибулих туристів (зростання на 3%; США - на 5%, Канада - на 2%, Мексика – на 1%). У Центральній Америці зростання міжнародних прибуттів зупинилось на позначі 4% (Коста-Ріка, Сальвадор і Нікарагуа - на 4%,. Беліз - на 6%, Гондурас - на 5%, Гватемала і Панама - на 3%. В Південній Америці зростання міжнародних прибуттів склало 3% (в Перу – на 11%, Еквадорі - на 7%, Парагваї та Колумбії - на 5%). Серед країн басейну Карибського моря збільшення міжнародних прибуттів склало 2% (Пуерто-Ріко - 4%, Домініканська Республіка - 3%, Аруба - 8%, Кайманові острови та Ангілья - 7% і Кюрасао - 5%).

Африка в 2013 р. продемонструвала стійке зростання за більшістю «статистичних туристських напрямів». Туристське керівництво африканських країн, які популярні серед іноземних відвідувачів, останні роки проводить політику, спрямовану на заохочення зарубіжних гостей (відмічено 5 % приріст (3 млн. осіб) зарубіжного турпотoku). В 2012 р. до Африки прибуло 50 млн.туристів, а в 2013 р. - 56 млн.туристів (5% світового турпотoku) що забезпечило надходження від міжнародного туризму до національних скарбничок в розмірі \$ 34 млрд. Серед регіонів Африканського макрорайону спостерігається наступна картина: у Північній Африці частка в'їзного туристського потоку зросла на 6% (у Марокко - на 7%, у Тунісі – на 5%); зростання надходжень у регіоні Південної Сахари оцінюється на 5%, хоча окремі напрями, по яких є дані, показують змішану картину; у Південній Африці – найбільшому субрегіоні (мезарайоні) чисельність туристських прибуттів зросла на 4%; відчутне зростання продемонстрували Сейшельські острови – 11%, Гамбія – 9%, незначне – Маврикій (3%), Зімбабве (2%), Уганда (1%).

Близький Схід. На розвиток всіх складових туризму в цьому регіоні має геополітична ситуація, тому на Близькому Сході іноді важко виділити певні акцентовані туристські тенденції. Міжнародні туристські прибуття залишилися на рівні 52 млн. осіб, тоді, як доходи знизилися на 2% (\$ 47 млрд.) Частка в'їзних туристів складає 5%. Відзначається помітна

варіативність результатів туристського руху в залежності від того чи іншого напрямку. Так, в ряді країн регіону спостерігалось відчутне зростання: в ОАЕ (Дубаї) на 11%, в Палестині на 11%, в Омані на 8%. В той же час, у інших напрямках зафіксовано зниження туристських надходжень (наприклад, у Саудівській Аравії туристський потік зменшився на 7%). У Єгипет відмічено зростання надходжень в першій половині року, але значне зниження – у другій, що було пов'язане з політичною нестабільністю у країні (загальне зниження на 18%). У Лівані кількість туристів, що прибули, зменшилася на 7%, у Йорданії – на 5%. Ці країни, як і раніше потерпають від конфлікту в сусідній Сирії.

Виїзний туризм у 2013 р. характеризувався наступними тенденціями: більшість туристів відвідували туристські та курортні центри в межах свого регіону. Джерела ринку для міжнародного туризму традиційно були зосереджені в основному в розвинених країнах Європи, Америки та Азії і Тихого океану. Проте, багато країн з економікою, що розвивається, в останні роки показали швидке зростання, особливо на ринках Азії, Центральної та Східної Європи, Близького Сходу, Африки і Латинської Америки. Європа, як і раніше, є найбільшим регіоном, що генерує близько 50 % міжнародних світових прибутків, далі розташувались Азія і Тихоокеанський регіон (23%), Північна і Південна Америка (16%), Близький Схід (3%) і Африка (3%).

ТОП країн, які витрачають найбільше на міжнародний туризм. Китай зміцнив лідерство у світовому міжнародному рейтингу туристських витрат, посівши перше місце. Російська Федерація піднялася на один щабель у 2013 р. і зайняла 4 місце за величиною ринку виїзного туризму (частка виїзного туризму збільшилася на 25% і склала \$ 54 млрд.). Російський ринок став другим за динамікою зростання туристським ринком після китайського, який подвоїв в 2010 р. свої туристські витрати. Як наслідок, показники Великобританії знизились на одну позицію, країна посіла 5 місце за витратами (її частка збільшилася на 4%, що дорівнює \$ 53 млрд.). Аналогічні показники мають Франція - 5%, Канада - 3%, Австралія - 9%, рейтинг яких, відповідно знизився до рівня 6, 7 і 8 місць, з витратами в \$ 42 млрд. Італія піднялася на одне місце і посіла 9 із витратами в \$ 27 млрд. Бразилія увійшла в топ-10 країн за витратами і посіла 10 місце (\$ 25 млрд.) Істотне зростання продемонстрували Норвегія, Тайвань, Кувейт, Катар, Туреччина і Україна.

Висновки та пропозиції:

- висвітлено геополітичні чинники впливу на світову туріндустрію, проаналізовано її сучасний стан, тенденції та перспективи її розвитку в розрізі основних рекреаційно-туристських регіонів, виявлено їх спільні риси та відмінності та специфіку туристської політики країн – лідерів туризму;
- збройні протистояння різного масштабу та сили завжди мають пропорційний «ефект» щодо розвитку туризму (країна, регіон, група країн), що полягає в зниженні іміджу країни, руйнуванні

туристської інфраструктури та призводить до знищення історичної та природної спадщини;

- в сучасному світі, коли загострюється протистояння країн, що мають тип «західної» чи «східної», «християнської» чи «мусульманської» цивілізації, необхідне більш толерантне, гнучке та адекватне осмислення категорій - «міжнародний туризм» і «міжнародна безпека»;
- аналіз сучасної світової туристської статистики, яка базується на традиційних методиках та віддзеркалює сучасні геополітичні та суспільно-географічні реалії, показав її недосконалість і, отже, необхідність впровадження принципів і критеріїв, адекватних відповідним суспільним змінам (міграційні та туристські потоки, вимушені переселенці, біженці, аналіз мотиваційної структури потоку).

Список використаних джерел:

1. Зачиняев П.Н., Фалькович Н.С. География международного туризма / Под ред. Ф.Г. Пископеля. - М.: Мысль, 1972. – 263 с.
2. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Туристский терминологический словарь: Справочно-методическое пособие. – М.: Советский спорт, 1999. – 664 с.
3. Квартальнов В.А. Теория и практика туризма: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 672 с.
4. Квартальнов В.А. Туризм. – М.: Финансы и статистика, 2000 – 314 с.
5. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти): Навч. посібник. 3-є вид., перероб. та доп. – К.: Альтерпрес, 2005. – 432 с.
6. Мальська М.П., Антонюк Н.В. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. Затверджено МОН— К., 2008. — 661 с.
7. Мироненко Н.С., Твердохлебов И.Т. Рекреационная география. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 208 с.
8. Парфіненко А.Ю., Сідоров В.І., Любіцева О.О. Туристичне країнознавство. Підручник – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2015. – 551 с.
9. Смаль І.В. Особливості і проблеми розвитку міжнародного туризму у контексті глобалізаційних процесів // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2008. - Вип.24. - С.327-335.
10. Смирнов І.Г. Логістика туризму: Навч. посіб. — К.: Знання, 2009. — 444 с.
11. UNWTO Tourism Highlights, 2014 Edition// <http://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284416226>
12. World Heritage List // <http://whc.unesco.org/en/list/&order=country#alphaD>
13. Yearbook of Tourism Statistics, Data 2010 – 2014, 2016 Edition // <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284417612>.

Список использованных источников:

1. Зачиняев П.Н., Фалькович Н.С. География международного туризма / Под ред. Ф.Г. Пископеля. - М.: Мысль, 1972. – 263 с.
2. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Туристский терминологический словарь: Справочно-методическое пособие. – М.: Советский спорт, 1999. – 664 с.
3. Квартальнов В.А. Теория и практика туризма: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 672 с.
4. Квартальнов В.А. Туризм. – М.: Финансы и статистика, 2000 – 314 с.
5. Любіцева О.А. Рынок туристических услуг (геопространственные аспекты): Учеб. пособие. Третий изд., Перераб. и доп. - К.: Альтерпрес, 2005. – 432 с.
6. Мальська М.П., Антонюк Н.В. Международный туризм и сфера услуг: Учебник. Утвержден МОН – К., 2008. – 661 с.

7. Мироненко Н.С., Твердохлебов И.Т. Рекреационная география. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 208 с.
8. Парфиненко А.Ю., Сидоров В.И., Любичева О.А. Туристическое страноведение. Учебник – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Знания, 2015. – 551 с.
9. Смаль И.В. Особенности и проблемы развития международного туризма в контексте глобализационных процессов // Вестник Львовского университета. Серия международные отношения. 2008 – Вип.24. – С. 327-335.
10. Смирнов И. Логистика туризма: Учеб. пособие. – К.: Знания, 2009. - 444 с.
11. UNWTO Tourism Highlights, 2014 Edition// <http://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284416226>
12. World Heritage List // <http://whc.unesco.org/en/list/&order=country#alphaD>
13. Yearbook of Tourism Statistics, Data 2010 – 2014, 2016 Edition // <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284417612>.

References:

1. Zachyniaev P.N., Falkovych N.S. Heohrafiya mezhhdunarodnoho turyzma / Pod red. F.H. Pyskoppelia. - М.: Mysl, 1972. – 263 s.
2. Zoryn Y.V., Kvartalnov V.A. Turystykyi termynolohycheskyi slovar: Spravochno-metodycheskoe posobyе. – М.: Sovetskyi sport, 1999. – 664 s.
3. Kvartalnov V.A. Teoryia i praktyka turyzma: Uchebnyk. – М.: Fynansy I statystyka, 2003. – 672 s.
4. Kvartalnov V.A. Turyzm. – М.: Fynansy i statystyka, 2000 – 314 s.
5. Liubitseva O.O. Rynok turystychnykh posluh (heoprostorovi aspekty): Navch. posibnyk. 3-ye vyd., pererob. ta dop. – К.: Alterpres, 2005. – 432 s.
6. Malska M.P., Antoniuk N.V. Mizhnarodnyi turyzm i sfera posluh: Pidruchnyk. Zatverdzheno MON— К., 2008. — 661 s.
7. Myronenko N.S., Tverdokhlebov Y.T. Rekreatsyonnaia heohrafiya. – М.: Yzd-vo Mosk. un-ta, 1981. – 208 s.
8. Parfinenko A.Yu., Sidorov V. I., Liubitseva O.O. Turystychnе krainoznavstvo. Pidruchnyk – 2-he vyd., pererob. i dop. – К.: Znannia, 2015. – 551 s.
9. Smal I.V. Osoblyvosti i problemy rozvytku mizhnarodnoho turyzmu u konteksti hlobalizatsiinykh protsesiv // Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiа mizhnarodni vidnosyny. 2008. - Vyp.24. - С.327-335.
10. Smyrnov I.H. Lohistyka turyzmu: Navch. posib. — К.: Znannia, 2009. — 444 s.
11. UNWTO Tourism Highlights, 2014 Edition// <http://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284416226>
12. World Heritage List // <http://whc.unesco.org/en/list/&order=country#alphaD>
13. Yearbook of Tourism Statistics, Data 2010 – 2014, 2016 Edition // <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284417612>.